

Enligt sändlista

Beslut om Horsviks naturreservat i Nyköpings kommun

BESLUT

Nyköpings kommun beslutar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) att förklara det område som avgränsats på bifogad karta (bilaga 1) som naturreservat, med föreskrifter och skötselplan enligt nedan. Reservatets gränser märks ut i fält.

För att tillgodose och uppnå syftet med naturreservatet beslutar Nyköpings kommun med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken att nedan angivna föreskrifter ska gälla i naturreservatet (se *Reservatsföreskrifter*).

I enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. fastställer Nyköpings kommun bifogad skötselplan (bilaga 3) med mål, riktlinjer och åtgärder för naturreservatets skötsel och förvaltning.

Reservatets namn är *Horsviks naturreservat*.

Uppgifter om naturreservatet

Reservatets namn	Horsviks naturreservat
Naturvårdsregister ID	2053401
Kommun	Nyköping
Församling och socken	Bälinge
Lägesbeskrivning	Beläget vid Studsvik, ca tre mil nordost om Nyköping
Naturgeografisk region	Södermanlands kust och skärgård
Kulturgeografisk region	Svealands skärgård
Maringeografisk region	Norra Östersjön
Vattenförekomst	Tvären och Ringsöfjärden
Areal	100 ha, varav land 30 ha. 6 ha produktiv skogsmark
Förvaltare	Nyköpings kommun
Fastighet (markägare)	Hånö Säteri 1:47 (Nyköpings kommun)

Nyttjanderätter/servitut

Hånö Säteri 1:47 har utfartsservitut på 1:7.
Hånö Säteri 1:36 har servitut för vatten
och avlopp som går över Hånö Säteri
1:47. En ledningsrätt för tele går över
Hånö Säteri 1:47.

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara ett sörmländskt skärgårdsområde för allmänhetens friluftsliv samt vårda, bevara och utveckla den biologiskt värdefulla skärgårdsmiljön och det kulturhistoriskt värdefulla landskapet. Den marina miljön och de växt- och djursamhällen som är karaktäristiska för dessa miljöer ska bevaras och utvecklas.

Syftet med naturreservatet är också att bevara och utveckla naturtyperna silikatgräsmarker, hållmarkstorräng, trädklädd betesmark, sandbankar och torra hedar. Områdets mosaik med många naturtyper och en av regionens äldsta betesmarker, äldre skärgårdsskog på både fastland och öar ska bevaras och utvecklas. Områdets gårdsbild med äldre byggnader och småskaliga jordbrukslandskap ska bevaras och vårdas.

Syftet är också att tillgängliggöra området för en mångfald av besökare, där friluftslivet och upplevelsen av ett tyst och rofyllt område gynnas. Samtidigt ska natur- och kulturpedagogiska verksamheter ges utrymme.

Syftet ska nås genom att området undantas från virkesproduktion och exploateringar som påverkar natur- och kulturvärden negativt. De öppna markerna ska hävdas genom slåtter och bete. Den marina miljön skyddas från ingrepp som riskerar att orsaka försämrade förhållanden för områdets växt- och djursamhällen.

Syftet ska även tillgodoses genom anläggningar och information som inbjuder till och underlättar besök och naturstudier i området. Samtidigt som de ska ha kanaliseringseffekt i syfte att erhålla en långsiktig samexistens mellan biologisk mångfald, kulturvärden, friluftsliv och upplevelsevärden.

Nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper inom ramen för syftet med naturreservatet ska beaktas i den löpande skötseln av naturreservatet. Liksom behov av att åtgärda invasiva främmande arter som kommit in i området.

Reservatsföreskrifter

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för förvaltaren av naturreservatet eller av förvaltaren utsedd uppdragstagare för de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna under A och B nedan.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för förvaltaren av naturreservatet eller av förvaltaren utsedd uppdragstagare att i uppföljningssyfte utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial, eller annan dokumentation av växt- och djurliv inom naturreservatet.

A Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som i övrigt gäller enligt föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. förvanska byggnadernas och landskapets kulturhistoriska värde. Följande byggnader är av kulturhistoriskt värde: boningshuset, gårdshuset sydöst om boningshuset, undantagsstugan, litet fähus med torvtak, Studsviksstugan, tre större ekonomibyggnader, äldre timrat båthus med vasstak och båthus vid brygga,
2. uppföra byggnad eller anläggning annat än
 - a. för att ersätta befintlig byggnad av mindre kulturhistoriskt värde
3. anlägga väg,
4. anlägga luft- eller markledning,
5. bedriva jakt förutom i förvaltningssyfte,
6. anordna upplag,
7. borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika, dämna, muddra eller bedriva täktverksamhet,
8. avverka träd eller utföra andra skogsbruksåtgärder,
9. ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
10. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
11. kalka eller gödsla mark eller vatten, annat än naturgödsel på framtida åker.

Ovanstående föreskrifter ska inte utgöra hinder för:

- anläggande och underhåll av parkering och besökstolett,
- borttagande av pir i Hagstuviken,
- underhåll av befintliga byggnader, anläggningar, ledningar eller vägar,
- borttagande av träd som utgör säkerhetsrisk eller blockerar vägar, stängsel eller stigar,
- anläggande av stängsel eller hägnad för betesdriften.

B Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheten förpliktas att tåla

Markägare och innehavare av särskild rätt förpliktas tåla att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet;

1. utmärkning av naturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar,
2. anläggande och underhåll av anordningar för friluftslivets, naturpedagogisk verksamhets eller betesdriftens behov, såsom besöksbrygga, förtöjningsplats för båtar, besöksparkering, markerade stigar, vindskydd, eldplats, snorkelled, skyltar och informationstavlor m.m.,
3. naturvårdande skötsel i form av slåtter, hamling, röjning/huggning av igenväxningsvegetation, viss plockhuggning och röjning för naturvårdsändamål,
4. genomförande av undersökningar i uppföljningssyfte av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

C Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet

Utöver vad som i övrigt gäller enligt föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående och omkullfallna träd och buskar,
2. samla in och föra bort djur, växter, svampar eller lavar. Bär-och matsvampplockning för eget behov är tillåtet,
3. elda eller grilla annat än på eldplatser iordningsställda av reservatsförvaltningen. Förbudet inkluderar även användandet av engångsgrill. Friluftskök som drivs med gas eller flytande bränsle får användas om dessa används på ett brandsäkert sätt,
4. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur,
5. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,
6. på ett störande sätt orsaka ljud,
7. framföra fartyg på sådant sätt att naturmiljön eller besökare i området störs. Fartyg ska framföras med visande av gott sjömanskap och med extra hänsyn till naturmiljöns känsliga karaktär genom att minimera användandet av motorer samt hålla låg fart och en dämpad ljudnivå.
8. tälta, campa eller övernatta annat än på särskilt anvisad plats,
9. ankra fartyg.

Det är förbjudet att utan Kommunens tillstånd:

10. bedriva försäljning eller annan kommersiell verksamhet,
11. förtöja fartyg, tälta, campa eller övernatta längre tid än två dygn i följd på samma plats,
12. anordna lägerverksamhet,
13. anordna tävlingar.

Samråd med markägare och förvaltare krävs vid:

14. Evenemang.

Föreskrifterna enligt C6 och C7 ovan ska inte utgöra hinder för Försvarsmaktens verksamhet.

Skötsel och förvaltning

Nyköpings kommun är förvaltare av naturreservatet.

Upplysningar

Om det finns särskilda skäl får Nyköpings kommun med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter för naturreservatet.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft utom föreskrifter meddelade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, avd C, vilka gäller omedelbart, även om beslutet överklagas.

Beslutet kungörs i ortstidning och Södermanlands läns författningssamling.

Enligt artskyddsförordningen (2007:845) och Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2009:10) gäller bestämmelser om fridlysning av djur och växter.

Delar av naturreservatet (14,1 ha) är skyddat genom Natura 2000-nätverket. Åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka Natura 2000-områdets värden negativt är otillåtna.

Genom detta reservatsbeslut följer att skogsvårdslagens bestämmelser upphör att gälla.

Tillsynsmyndighet för naturreservatets bestämmelser är Miljö- och stadsbyggnadsnämnden, Nyköpings kommun.

SKÄLEN FÖR NYKÖPINGS KOMMUNS BESLUT

Områdets bevarandevärden utgörs av ett väl bevarat äldre småbrutet kulturlandskap och en gårdsmiljö med många olika biotoper och naturtyper inom en relativt begränsad yta. Betesmarken runt gården är mycket artrik och har hävdats i flera hundra år. Gårdens byggnader, stengärdesgårdar och omväxlande betesmarker och åkrar utgör en kulturhistoriskt viktig miljö. Horsvik ligger strategiskt i ett område med flera naturreservat längs Sörmlandskusten och Stendörrens naturum. Precis utanför Horsvik ligger öarna Sävö, Långö, Ringsö och Stora Bergö som skapar ett band av sammanhängande naturreservat. Tillsammans med de landbaserade naturreservaten Nynäs och Stendörren ger det förutsättningar för goda livsmiljöer och spridning för djur- och växtarter. De skyddade områdena ger också stor möjlighet till ett rikt friluftsliv. Med knappt två kilometer, fågelvägen, till naturum vid Stendörren ger det goda förutsättningar för samarbete och utbyte.

Mångfalden av biotoper ger upphov till en artrik kärlväxtflora med olika betesgynnade växter och svampar som till exempel Adam och Eva, pyttmaskros, ljus solvända och scharlakansvaxskivling. Här finns också ett rikt insektsliv med många steklar och fjärilsarter som till exempel sexfläckig bastardsvärmare, mindre bastardsvärmare och mindre purpurmätare. Området har ett rikt fågelliv och i enebäckarna runt gården trivs hämplingar och grönfinkar, i skogsbrynen och trädgårdsmiljöer sjunger rödstjärt, göktyta och svartvit flugsnappare. Dagligen flyger havsörn över området. På de sandiga betesmarkerna letar trädlärkor och starar mat och intill ladorna flyger tornseglare och ladusvalor. De äldre tallarna har lämpliga kronor för rovfågelbon och i sundet mellan öarna och gården födosöker svanar, storskrakar och knipor.

I Hagstuviken finns ett område utpekad som marint naturvärdesobjekt av lokalt värde (klass 4) i Länsstyrelsens inventering. Området från Studsviks brygga till sundet mellan Horsvik och Tranholmen är utpekad som ett marint naturvärdesobjekt av kommunalt värde (klass 3) enligt samma inventering. Naturvärdena i dessa två naturvärdesobjekt är tydligt kopplat till områdets utbredda och täta bestånd av växter som skapar livsmiljöer för ryggradslösa djur och fisk. I det smala sundet mellan fastlandet och Tranholmen samt i de grunda vikarna finns en rik undervattensvegetation med långskottsväxter och olika alger. En mindre ålgräsäng finns i sundets smalare del på drygt två meters djup.

Öarna Studsviksholmen och Tranholmen är obebodda och är bevuxna med äldre skärgårdsskog, mestadels tall och gran med inslag av grova lövträd intill stränder och bergfot. Här finns flera naturvårdsarter knutna till gammal barrskog som till exempel dvärgbägarlav, talticka och grovticka och miljöerna är vilda och relativt ostörda. Lämpliga träd för häckande fåglar finns. Mellan öarna finns en skyddad lagun med relativt opåverkad botten som är utpekad som ett marint naturvärdesobjekt av lokalt värde (klass 4) i Länsstyrelsens inventering. Naturvärdet är tydligt kopplat till områdets utbredda och täta bestånd av växter som skapar livsmiljöer för ryggradslösa djur och fisk. Bottnarna runt öarna och i sundet mellan fastlandet och öarna är relativt opåverkade och naturliga då det dels råder ankringsförbud, men även är relativt utsatt för vind från flera håll. I undervattensvegetationen lever fiskarter som storspigg, småspigg, tångsnälla och mindre havsnål. Även större fiskarter som abborre och mört förekommer.

Skyddsformen naturreservat har valts eftersom det då finns möjlighet att ge ett långsiktigt skydd för området och att göra avvägningar mellan det rent vetenskapliga intresset att bevara arter och värdefulla miljöer kontra allmänhetens nyttjande av området enligt allemansrätten. Nyköpings kommun anser att naturreservat är den bäst lämpade skyddsformen för Horsvik. Ett naturreservat kan skydda både områdets värdefulla naturmiljöer och kulturmiljöer. Horsvik har dokumenterat höga naturvärden, både på land och i vatten, och är ett av de artrikaste områdena i kommunen. Delar av området är utpekad som Natura 2000-område vilket visar på dess höga naturvärden. Beslutet överensstämmer med kommunfullmäktiges beslut 2018-07-03 om förvärv av fastigheten Horsvik, med syfte att skydda och tillgängliggöra området för allmänheten.

Nyköpings kommun finner vid vägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken att det finns skäl för att besluta om att bilda ett naturreservat i området samt att förordna om föreskrifter för att skydda området samt att fastställa skötselplan. För att uppnå det starka skydd som behövs för områdets naturvärden och betydelse för friluftsliv bör föreskrifterna bland annat omfatta förbud mot olika exploateringsföretag som kan hota områdets unika naturvärden.

Naturreservatet ligger inom den skogliga värdetrakten Skärgårdens skogar. Naturreservatet ligger inom ett område som är föreslaget av kommunen som riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap 6 § miljöbalken, samt inom ett område som är av riksintresse för naturvärden och friluftsliv enligt samma bestämmelse. Naturreservatet ingår även i ett område som är riksintresse Rörligt friluftsliv med stöd av 4 kap 2 § miljöbalken. Natura 2000-området Horsvik är i sin helhet riksintresse enligt 4 kap 8 § miljöbalken. Horsviks naturreservat angränsar till det befintliga naturreservatet Stora Bergö, som i sin tur angränsar till naturreservaten Stendörren och Ringsö.

Nyköpings kommun bedömer att bildande av naturreservatet är förenligt med nämnda riksintressen m.m. i enlighet med hushållningsbestämmelserna i 3-4 kap. miljöbalken. Naturreservatet bidrar för övrigt till att nationella miljö kvalitetsmålen "Ett rikt växt och djurliv", "Ett rikt odlingslandskap", "Levande skogar", "Hav i balans samt levande kust och skärgård" kan uppnås. Bildandet av reservatet utgör också ett led i att uppfylla

Riksdagens uppsatta mål för friluftslivsmålen, ”Skyddade områden som resurs för friluftslivet”, ”Tillgänglig natur för alla”, ”Tillgång till natur för friluftsliv”.

Nyköpings kommun bedömer att naturreservatet är förenligt med översiktsplanen som beskriver området runt Studsvik som ett område med höga natur-, kultur- och friluftsvärden. Området är inte detaljplanlagt.

Vattnet inom naturreservatet ingår i två vattenförekomster, Ringsöfjärden och Tvären. Ringsöfjärden har den ekologiska statusen *otillfredsställande* och den kemiska statusen *uppnår ej god* enligt Vattendirektivets klassificering. Tvären har den ekologiska statusen *måttlig* och den kemiska statusen *uppnår ej god*.

Bevarande av områdets värden

För att långsiktigt kunna bibehålla och utveckla de höga naturvärdena knutna till de värdefulla betesmarkerna, den gamla tallskogen samt trygga friluftslivets tillgång till området krävs att området undantas från virkesproduktion och olika former av exploateringar. Skogen ska skötas så att den äldre tallskogen bibehålls och de öppna markerna slåttas och betas. Den marina miljön skyddas från ingrepp som riskerar att orsaka försämrade förhållanden för områdets växt- och djursamhällen genom till exempel ankringsförbud.

Gårdens kulturhistoriska värden bevaras genom att bibehålla den helhetsmiljö som bebyggelsen skapar tillsammans snarare än de enskilda byggnadernas arkeitektoniska värden. Skärgårdshemmanet är en välbevarad bebyggelsemiljö som tillhört Hånö säteri sedan 1600-talet. Bebyggelsen är präglad av 1950-talets brukande vilka har underhållits men inte moderniserats.

Områdets friluftsvärden stärks genom att tillgängliggöra området med en besöksparkering, informationstavlor, bänkbord och andra anordningar.

Ärendets handläggning

Dokumentation

Området ligger inom den skogliga värdetrakten *Skärgårdens skogar* enligt länets strategi för formellt skydd av skog. En del av landarealen är utpekad i det europeiska Natura 2000-nätverket sedan år 2010 enligt Art- och habitatdirektivet.

Reservatsbildningen

Nyköpings kommun förvärvade fastigheten år 2018 från Studsvik Nuclear AB. En fastighetsreglering genomfördes och i februari 2020 blev Nyköpings kommun lagfaren ägare av den avstyckade fastigheten Hånö Säteri 1:47. I samband med köpet gav kommunstyrelsen divisionen Samhällsbyggnad i uppdrag att utreda möjlig skyddsform och ta fram handlingar för beslut om skydd med tillhörande skötselplan. I och med att delar av Horsvik ingår i Natura 2000-nätverket ställs det särskilda krav på innehållet i beslutet och skötselplanen för att uppfylla krav enligt EU:s Art- och habitatdirektiv. Reservatsbildningsprocessen inleddes i februari 2020.

Remiss

Beslutshandlingarna sändes den 21 april 2020 på remiss till sakägare och andra berörda. Totalt 10 yttranden har inkommit till Nyköpings kommun.

Botaniska sällskapet tycker att beslut och skötselplan är väl genomarbetade och framför att ett skydd mot att vildsvin förstör den värdefulla floran bör tillskapas. Botaniska sällskapet anser också att ett förbud mot betande djur på vintern bör införas. Nyköpings kommun arbetar redan nu med att uppföra stängsel som hindrar vildsvin att komma in i området. De betande djuren har som syfte att hålla markerna öppna och bevara den värdefulla floran varför det inte kommer bli aktuellt med vinterbete.

Friluftsförbundet tycker att naturreservatet kommer ge möjligheter till friluftsliv i ett värdefullt och varierat skärgårdsområde som bidrar till att främja en rofylld upplevelse. De anser vidare att det ska finnas stigar anpassade för funktionshindrade och att det ska vara enkelt att lägga i och förtöja kanot/kajak samt att skyltningen/ledmarkeringen i området ska vara tydlig. Nyköpings kommun planerar för tillgänglighetsanpassade målpunkter i närheten av besöksparkering och gårdsområdet. Möjligheterna för iläggning och förtöjning av kanot/kajak avser kommunen att titta vidare på.

Försvarsmakten meddelar att det är av stor vikt att de fortsatt kan bedriva verksamhet inom det föreslagna naturreservatet. Försvarsmakten anser därför att reservatsföreskrifterna ska utformas på ett sådant sätt att militär verksamhet kan bedrivas i samexistens med övriga intressen för att möjliggöra Försvarsmaktens fortsatta verksamhet inom området. Försvarsmakten anser därför att militär verksamhet bör undantas vad gäller föreskrift C6 och C7. Nyköpings kommun har lagt till undantag från föreskrifter enligt ovan.

Hagavägens samfällighetsförening skriver att de är måna om att området även i fortsättningen ska vara tyst och rofyllt samt att de ömtåliga markerna ska vårdas och bevaras och byggnaderna underhållas. Samfällighetsföreningen anser bland annat att tältning, camping eller båtliv inte ska tillåtas inom området. De anser vidare att området behöver toaletter, sophantering och kontinuerlig tillsyn. Föreningen önskar också viss förändring i prioritering mellan skötselåtgärderna samt ta bort informationstavla vid grusvägen från allmän väg in i området. Nyköpings kommun har som mål att områdets känsliga marker och rofyllda miljö ska värnas. Behov av tältplatser, toalett, sophantering och lämplig mark för dessa kommer att utredas vidare. Angöringsplatser för båt är nödvändigt för att skydda den känsliga marina miljön och tillgängligöra området från vattnet. Båtlivet begränsas i naturreservatet genom förbud mot ankring. Nyköpings kommun har sett över prioriteringen av skötselåtgärderna. Informationstavlan vid grusvägen från allmän väg in i området behövs för att informera besökare som kommer gående den vägen in i området.

Horsviks vänner är positiva till bildandet av naturreservatet men anser att förslaget om en båtbrygga skulle förvanska byggnadernas och landskapets kulturhistoriska värde. Vidare är de tveksamma till att tillåta tältning i den känsliga naturmiljön. Horsviks vänner vill att upprustningen av byggnaderna, anläggande av parkeringsplats, stig, soptunnor och toaletter prioriteras upp bland skötselplanens åtgärder. Nyköpings kommun är medveten om den

känsliga kulturmiljön kopplat till båthuset och kommer utreda behovet och lämpligheten med båtbygga vidare. Även behovet av tältplatser och lämplig mark för tältning kommer att utredas vidare. Nyköpings kommun har sett över prioriteringen av skötselåtgärderna och gjort någon ändring.

Länsstyrelsen ser positivt på bildandet av naturreservatet och har lämnat många konstruktiva synpunkter som gör beslut och skötselplan tydligare. Nyköpings kommun har arbetat in flera av dessa i beslutshandlingarna.

Sjöfartsverket har inget att erinra mot införandet av naturreservatet och framför några synpunkter. De informerar om att begreppet *vattenfarkost* inte finns i lagstiftning och att *fartyg* istället ska användas. De informerar vidare om att C7 bör omformuleras för att ha samma formulering som i sjötrafikförordningen. Nyköpings kommun har valt att följa Sjöfartsverkets anvisningar.

Skogsstyrelsen har inget att erinra.

Studsvik Nuclear AB uttrycker i sitt yttrande behov av regelbunden provtagning vid en utsläppsledning i vattnet samt underhåll av ledningar och andra nödvändiga insatser i området. Nyköpings kommun anser, precis som Studsvik Nuclear AB skriver, att beslutet om naturreservat inte hindrar detta.

Trafikverket har inget erinra.

Kommunens bedömning och intresseprövning

Nyköpings kommun bedömer att virkesproduktion, exploateringar, andra arbetsföretag eller anläggningar inte går att förena med bevarande av områdets höga naturvärden. Detta är därför enligt kommunens uppfattning ett område som i enlighet med 1 kap. 1 § miljöbalken bör skyddas i form av naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken.

Kommunen bedömer att bildandet av ett naturreservat i det aktuella området är väl förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken samt med kommunens översiktsplan.

Kommunen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att föreskrifterna inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Sändlista
3. Skötselplan med bilaga
4. Hur man överklagar

 Naturreservat

0 500
meter